

De Vuurvogel

Lesbrief bij de voorstelling De Vuurvogel

Colofon

Versie 1.0

Datum September 2006

Auteur(s) Astrid van Dam i.s.m.
Rood Verlangen

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2.	Muziektheatergezelschap Rood Verlangen	6
3.	De voorstelling De Vuurvogel	7
4.	De vorm van de voorstelling	8
5.	De thema's van de voorstelling	9
5.1.	Macht	9
5.2.	Verhalen vertellen	9
5.2.1.	Genres	10
5.3.	Russische sprookjes	11
6.	Vorbereiden op de voorstelling	13
6.1.	Het kijken naar een voorstelling	13
6.2.	Zelf vertellen en spelen	13
6.3.	Theatervorbereiding	14
7.	Theatergedrag tijdens de voorstelling	15
8.	Activiteiten na de voorstelling	16
8.1.	Praten over de voorstelling	16
8.2.	Spelen met taal	16
8.2.1.	Verbeelding	16
8.2.2.	Associaties	17
8.2.3.	Poëzie	17
8.2.4.	Herschrijven	18
8.2.5.	Taalfantasie	18
8.2.6.	Taalexpressie	18
9.	Literatuurlijst	19
9.1.	Bronnen	19

1. Inleiding

Binnenkort gaat u met uw leerlingen naar de voorstelling *De Vuurvogel*, die gespeeld wordt door muziektheatergezelschap Rood Verlangen. *De Vuurvogel* is een muzikale vertelling, gebaseerd op een oud Russisch sprookje, dat in verschillende variaties ook in andere landen voorkomt. De spelers van Rood Verlangen hopen dat u met uw leerlingen zult genieten van de voorstelling. Met deze lesbrief kunt u zich optimaal voorbereiden op uw theaterbezoek.

De voorstelling werd in 2006 gemaakt in opdracht van Bibliotheek Hengelo als onderdeel van het taalbevorderingsproject **Toon je Taal!** Dit project heeft als doel het gevoel voor taal, verbeelding en cultuur bij jonge kinderen te stimuleren. Tegenover de vluchtige communicatiemiddelen van deze tijd wordt in drie deelprojecten de diepgang van taal als kunstuiting getoond. Via ambachtelijke vertelkunst, muziek en spel kunnen kinderen kennismaken met de rijkdom van onze taal.

De Vuurvogel is gemaakt voor het deelproject **Hoor je taal!** naar aanleiding van het thema van de Nationale Kinderboekenweek 2006: *De leeuw is los! Boeken over dieren*. Het deelproject **Hoor je taal!**, dat het accent legt op het auditieve aspect van taal en communicatie, werd in september en oktober 2006 aangeboden aan de groepen 4 t/m 6 van de Hengelose basisscholen.

Toon je Taal! is mede mogelijk gemaakt door inzet van Bibliotheek Hengelo, een financiële bijdrage van de deelnemende basisscholen en door een bijna kostendekkende subsidie van:

Nico-Jan Beckers & Auke Reuvers
Rood Verlangen

2. Muziektheatergezelschap Rood Verlangen

Rood Verlangen is een klein, dynamisch muziektheatergezelschap dat anonieme volksverhalen en hedendaagse vertellingen, ingebed in muziek van beroemde componisten, op theaterlijke wijze vertelt en speelt. Rood Verlangen is een initiatief van accordeonist Nico-Jan Beckers en klarinettist Auke Reuvers en werd opgericht in 1999.

In samenwerking met gastspelers uit andere kunstdisciplines maakt Rood Verlangen voorstellingen voor jong en oud. Hun uitgangspunt hierbij is om met minimale middelen maximale expressie te bereiken. Zonder uitbundige kostuums, zonder grootse decors en zonder speciale theaterbelichting willen zij een zo groot mogelijk scala aan expressies en beelden oproepen via enkel de zeggingskracht van taal, muziek en gebaar. Rood Verlangen wil passievolle voorstellingen maken en daarmee het publiek meenemen naar het wonderlijke rijk van de fantasie.

De spelers van Rood Verlangen nemen kinderen graag mee in hun verbeeldingswereld. Daarbij gebruiken ze dus niet veel meer dan hun stem, hun instrumenten en hun lichaam. Met taal en muziek roepen ze een visuele wereld op in de hoofden van de kinderen. Ieder kind kan door te luisteren naar het verhaal én de muziek zijn eigen beeldenwereld creëren.

Dit alles vraagt niet alleen concentratie van de uitvoerenden, maar ook de nodige rust en aandacht van de kinderen en de begeleidende volwassenen. De afgelopen jaren hebben de spelers van Rood Verlangen laten zien dat deze vorm van vertellen en musiceren voor het publiek een zeer enerverende en plezierige uitdaging is.

3. De voorstelling De Vuurvogel

Er is een vogel die je misschien maar één keer in je leven tegenkomt. En als je hem ziet, dan wordt alles rood. Rood van warmte, kracht, liefde, macht. Maar soms wordt het rood zo donker als de nacht. Dan is de vogel op zijn best. En voor de duivel niet bang!

Er is ook een koning. Deze koning is zeer ontevreden en vol van haat. En er is een jager. Hij heet Pjotr. De koning geeft Pjotr een bevel: schiet alle dieren dood! Dat is niet moeilijk, want Pjotr is een echte jager. En echte jagers stellen geen vragen, maar doen wat ze moeten doen. Dus schiet Pjotr op alles wat los en vast zit totdat een vogel als gewond uit de lucht komt vallen. Het bos verandert van kleur. Het wordt heel stil.

'Alsjeblieft, laat me gaan', smeekt de vogel. 'Waarom zou ik? Ik ben Pjotr!' zegt Pjotr. En zo stelt hij de eerste vraag in zijn leven. Hij krijgt geen antwoord, wel een nieuw gevoel...

Maar er is meer. De dorpsgek. De haas, de vos, het zwijn. Verdwenen prinsessen en versteende prinses. De verschrikkelijke duivel met zijn machtige reuzen. En... een gouden veer!

- Verhaal:* Gebaseerd op een oud Russisch sprookje
Tekst: Laurens ten Den & Auke Reuvers
Muziek: Béla Bartók
Muziekarrangementen: Nico-Jan Beckers & Auke Reuvers
Eindregie: Magda Nij Bijvank
Vormgeving: Yvonne Eikenaar & Fred van de Ven
- Schoolvoorstelling:* Groep 4 t/m 6
Duur: 55 minuten
Spel: Laurens ten Den
Klarinet: Auke Reuvers
Accordeon: Nico-Jan Beckers

4. De vorm van de voorstelling

Rood Verlangen heeft voor groep 4 t/m 6 een voorstelling gemaakt die gebaseerd is op een echt Russisch sprookje. Een sprookje met de typische kenmerken van de Russische fantasiewereld. Zo speelt *De Vuurvogel* zich grotendeels in een donker woud af. Het volk gaat gebukt onder een wrede heerser. Pjotr, de held van het verhaal, moet een spannend avontuur doorstaan voor hij zijn beloning krijgt. Maar bovenal moet hij zijn leven beteren en eigen keuzes leren maken. Verder is het 'decor' een bonte wereld van paleizen, prinsessen, gemene reuzen, een dorpsgek en de altijd op de loer liggende duivel.

Naast het gegeven van een Russisch sprookje heeft Rood Verlangen van *De Vuurvogel* een voorstelling gemaakt met daarin een prominente rol voor de dieren. Niet alleen de bijzondere vuurvogel, maar ook andere dieren in het bos sturen de mensenwereld aan en geven het verhaal dikwijls een andere wending. De dieren zijn van grote invloed op de vorming van Pjotrs karakter en helpen hem waar het nodig is. Ondanks dat de dieren zich vaak ergens op de achtergrond ophouden, zal de toeschouwer na afloop van de voorstelling moeten beamen dat zij de mens hebben getemd en niet andersom. *De Vuurvogel* in de versie van Rood Verlangen is een kleine ode aan de dieren.

Op het podium is het volgende te zien: een verteller/acteur, twee muzikanten op hun stoel, een vogelkooi op een paal, een donkermermeren sokkel, een ei, een geweer en een hoed met een veer. Meer niet. Met weinig middelen zal Rood Verlangen het verhaal vertellen en spelen. Dat doen zij dusdanig beeldend, dat er in het hoofd van het publiek een fantasiewereld ontstaat. Zo ging dat vroeger ook. Grote verhalenvertellers trokken door het land en vertelden oude volksverhalen zo spannend en meeslepend, dat iedere luisteraar verrukt aan hun lippen hing en ondertussen zijn eigen 'film' in zijn hoofd afdraaide.

Om een voorstelling tot een succes te maken, is het belangrijk om de verwachtingen van het publiek en de uitvoerenden op elkaar af te stemmen. Een vertelvoorstelling is dus geen toneelstuk, musical of filmvertoning. Er is alleen een verteller/acteur. De instrumenten die hij tot zijn beschikking heeft, zijn slechts zijn stem, gebaren, woorden en gezichtsuitdrukkingen. Daarnaast zijn er de twee muzikanten die de acteur met zijn verbale taal ondersteunen en versterken met hun eigen muzikale taal.

Het spreekt vanzelf dat stilte en aandacht van het publiek erg belangrijk zijn voor een verteller, maar ook voor het publiek zelf. De leerlingen moeten hun eigen verbeelding gebruiken terwijl ze het verhaal horen en gespeeld zien worden.

5. De thema's van de voorstelling

5.1. Macht

In *De Vuurvogel* is macht een steeds terugkerend thema. Er is een almachtige **koning** die echter wat één zaak betreft machteloos is: hij kan geen zoon krijgen. Wie hij ook beveelt om hem te adviseren in deze zaak, de ministers of desnoods de dorpsgek, hij krijgt geen zoon. Wel krijgt hij twaalf dochters.

Dit feit maakt de koning woedend van radeloosheid. Vooral nadat al zijn dochters in het bos zijn verdwenen (misschien wel opgegeten door de dieren). Daarom begint de koning alles en iedereen vreselijk te haten. Pjotr, onze jager, krijgt dan ook de opdracht om alle dieren te doden.

Ook **Pjotr** heeft macht. Met zijn geweer is hij een gevaar voor elk dier en beslist hij over leven en dood. Maar als de vuurvogel, gewond op de grond liggend, hem smeekt om te stoppen met zijn gevoelloze wreedheid, komt Pjotr in een gewetensconflict. De koning had hem immers een duidelijk bevel gegeven. Dus hij zou niet te hoeven luisteren naar het armzalige dier.

Aan de andere kant...

Midden in het donkere woud leeft de slechte **duivel** die regeert over zijn duivelse rijk. Een hele schare gemene reuzen zijn de dienaren van hem. Hij bezit een wonderlijk ei, dat hem ongekennde macht en toverkracht schenkt. De twaalf dochters van de koning blijken de gevangenen te zijn in zijn hel.

Maar bovenal heeft de **vuurvogel** een grootse macht. De vogel lijkt wel een engel van God. Het dier bestraft het slechte en beloont het goede. De mensen beslissen zelf of ze de vogel voor of tegen zich zullen hebben.

In het bos leven drie **dieren** die ook zo hun macht kunnen uitoefenen. Een haas, een vos en een zwijn. Ze doen zich voor als lijdzame wezens, maar ondertussen...

Net als in het echte leven komt in *De Vuurvogel* macht in alle vormen voor. Zowel goedgebruikte als kwade macht, zowel onontkoombare als misbruikte macht.

5.2. Verhalen vertellen

De moderne verhalenverteller staat in een traditie die zo oud is als de mensheid zelf. Al duizenden jaren lang vertellen mensen elkaar verhalen over hun levenservaringen, fantasieën, helden, angsten, wensen; kortom, alles wat de mens bezig houdt. De vertelkunst brengt mensen, waar en wanneer dan ook, dicht bij elkaar; het is een persoonlijke en innemende kunstvorm. Sinds de uitvinding van het boek, is de mondelinge traditie van het verhalen vertellen in de meeste culturen vervangen door de schriftelijke communicatie.

Tegenwoordig zijn er talloze andere, door technologie ondersteunde manieren om met elkaar te communiceren en verhalen te vertellen. Deze manieren zijn meestal sneller en flitsender, ook in vergelijking met het boek.

Veel vormen van entertainment leveren de beelden kant-en-klaar aan. Bij een vertelling moet de luisteraar zijn eigen verbeelding gebruiken terwijl hij het verhaal hoort. De beelden, geluiden en gevoelens moeten een kans krijgen in zijn hoofd te ontstaan. Eigenlijk maakt hij dus zelf de voorstelling in zijn hoofd. Een vertelling draagt op deze manier bij tot het ontwikkelen van de verbeelding en het taalgevoel.

In de traditie van de vertelkunst maakt Rood Verlangen talige voorstellingen in combinatie met muziek. De gebruikte taal is poëtisch, kleurrijk en kent een groot vocabulaire. Er zullen zeker woorden voorbij komen die niet alle kinderen meteen begrijpen, maar in de sfeer van het verhaal en bovenal door de hulp van de beeldende muziek zal hen weinig ontgaan.

5.2.1. Genres

Het meest bekende verhalengenre is het **sprookje**. Sprookjes gaan over menselijke avonturen, vaak vol onrealistische en bovennatuurlijke schepsels en gebeurtenissen. Waar deze verhalen vandaan komen is meestal onbekend, evenals de tijd en plaats van handeling. Het verhaal begint gewoon met 'Er was eens ... in een ver land'. Sprookjes hebben over het algemeen vaste formules, zoals het uitvoeren van drie opdrachten of het overwinnen van drie moeilijkheden, met of zonder buitengewone hulp. Ook gaan de verhalen nogal eens over het volwassen worden van een jonge held. De personages zijn clichématig: boze stiefmoeders, de slimmerik, de knappe prins.

Volksverhalen zijn verhalen over gewone mensen en hun ongewone lot. De verteller van een volksverhaal houdt zich niet bezig met de vraag of de gebeurtenissen die verteld worden ook waar gebeurd zijn. Hij heeft alle vrijheid om het op zijn eigen manier te vertellen en er dingen bij te verzinnen. Zolang het verhaal maar boeiend is, is het goed.

Een **legende** is een traditioneel verhaal over een bepaalde persoon of plaats. Oorspronkelijk waren het verhalen over heiligen. Het belangrijkste kenmerk is dat legendes verteld worden als echte geschiedenis, dus de plaats, de tijd en de persoon worden heel precies benoemd.

Een **sage** is een verzonden verhaal waar tóch een historische kern van waarheid in zit. Het gaat over de geschiedenis van een land of volk, een plaats of een persoon. Als het vooral over een held gaat is het een legendarische sage.

Een **fabel** is een verhaal waarin dieren de hoofdrol spelen en menselijke karaktereigenschappen hebben. Het is een verhaalvorm waarin op humoristische wijze de spot wordt gedreven met de mensenwereld. Ook bevat een fabel altijd een zekere moraal; een opvatting over hoe je hoort te leven, over wat je moet doen en laten, over wat goed en slecht is

Een **mythe** is een verhaal dat zich afspeelt in een andere, niet menselijke tijd. Bovendien spelen bovenmenselijke wezens, zoals goden en halfgoden, hierin een hoofdrol. Mythen geven vaak verklaringen voor natuurverschijnselen en plaatselijke gewoontes en gebruiken. Het zijn belangrijke verhalen voor een land of cultuur. Er wordt in verteld hoe de wereld en de mensen ontstaan zijn, hoe de wereld in elkaar zit en hoe de mensen met elkaar moeten omgaan.

5.3. Russische sprookjes

De Russische volksprookjes kunnen worden verdeeld in drie categorieën:

1. Dierenverhalen
2. Alledaagse verhalen, verhalen uit het gewone leven
3. Fantastische verhalen, het traditionele sprookje

Ad.1

De **dierenverhalen** vormen ongeveer 10% van het totale aantal Russische sprookjes, veel minder dan in West-Europa. Dit komt door de speciale aard van de Russische middeleeuwse literatuur, waarin het dierenepos nooit grote populariteit genoot, en doordat de Russen een grote angst hadden voor de wilde dieren die hun wouden bewoonden.

Dieren met menselijke trekken waren heel normaal. Men bewonderde hen, was er bang voor, respecteerde hen en dichtte hen de macht toe om te spreken. Ieder dier heeft daarom een eigen naam en karakter. De sprookjes zijn over het algemeen kort en meer gericht op kinderen.

Ad.2

De **allegaagse verhalen** worden verteld in de vorm van een anekdote, waarin boeren, soldaten, priesters, kooplui, arme en rijke mensen een rol spelen. In veel verhalen wordt de autoriteit (macht) belachelijk gemaakt. Wanneer een soldaat ontslagen was uit dienst vertelde hij verhalen om aan een maaltijd en onderdak te komen. Het zijn dan ook vaak verhalen verteld door soldaten over soldaten die nergens verbaasd over staan en nergens bang voor zijn.

Deze verhalen over het leven van alledag vormen met 60% de meerderheid van de Russische sprookjes en zijn een interessante bron van het leven van het oude Rusland.

Ad.3

Het **traditionele sprookje** is vol fantasie en stereotiepe beschrijvingen. De helden en heldinnen zijn stoutmoedige jongemannen en onschuldige meisjes (of andersom), die geholpen worden door behulpzame dieren en werktuigen. Het geluksgetal is drie of een veelvoud daarvan; bijv. drie dieren en twaalf dochters.

Een van de hoofdfiguren is Baba-Jaga, de heks, die in een draaiende hut op kippenpoten woont, soms met en soms zonder ramen en deuren. Ze vliegt door de lucht in een ijzeren vizel, zich voortbewegend met de stamper en met een bezem haar spoor wegvegend. Ze ontketent stormen en laat een spoor van vernielingen achter. Ze is een kannibaal met een voorliefde voor jonge kinderen.

Een andere puur Russische schurk is Kasjtsje de Onsterfelijke. Hij zit gevangen en ligt aan kettingen. Door veel water te drinken kan hij zich van de kettingen bevrijden. Hij ontvoert mooie meisjes. Het onsterfelijke betekent dat hij alleen op een buitengewone manier om het leven gebracht kan worden. Zijn dood wordt meestal veroorzaakt door de prik van een punt van een naald die in een ei zit, dat in een eend zit, die in een haas zit, die in een stenen kist zit, die in de top van een eikenboom staat.

De held van veel sprookjes is de jongste zoon, die vroeger de oorspronkelijke erfgenaam was. Deze positie verloor hij met het veranderen van de sociale omstandigheden. Daarom werd hij door velen beschouwd als een erfgenaam die van zijn rechten beroofd was, zodat een sentimenteel gevoel voor hem ontstond.

De Vuurvogel is een typisch voorbeeld van een alledaagse vertelling met hier en daar wat ingrediënten uit een dierenverhaal. Er zijn in de loop van de geschiedenis vele versies van dit sprookjes doorverteld. Zo is in de versie van Rood Verlangen de hoofdpersoon geen jongste boerenzoon maar een heldhaftige jager.

Een Russisch sprookje begint en eindigt vaak met een speciale proloog of epiloog die soms geen enkele relatie heeft met de rest van de tekst.

Voor een serie acties staan vast beschrijvingen; het zadelen van een paard, de reis van de held of de woorden van een heks wanneer er iemand aankomt.

Een aantal details zijn typisch voor het verhaal, bijvoorbeeld het uitvoeren van een opdracht met behulp van een magisch voorwerp, een pop die als engelbewaarder dienst doet of zoiets als een tovertafelkleed.

De sprookjes dienden als thema voor ontelbare Russische meesterwerken, bijvoorbeeld voor componisten zoals Tsjaikovski (de Schone Slaapster – de Notenkraker – het Zwanenmeer), Rimski-Korsakov (het Sneeuwmeisje – het Gouden Haantje) en voor vele grote Russische schrijvers. Er is nauwelijks een schrijver of componist van formaat geweest die niet één of meer keer geïnspireerd is geweest door de herinnering aan sprookjes die hem in zijn kindertijd zijn verteld.

6. Voorbereiden op de voorstelling

6.1. Het kijken naar een voorstelling

Kinderen moeten vaak nog vertrouwd raken met het kijken naar een voorstelling. Een voorstelling is 'live' en wordt dus gemaakt waar je bij bent. Het gedrag van het publiek is van invloed op de kwaliteit van de voorstelling.

Kinderen zijn allemaal wel vertrouwd met televisie kijken. Daarom is het aardig om eens te zien wat het verschil is tussen televisie kijken en het bijwonen van een voorstelling.

Kijken naar een voorstelling	Televisie kijken
<ul style="list-style-type: none">- de voorstelling wordt gemaakt waar je bij bent- je kunt het geluid niet harder of zachter zetten- je kunt de voorstelling niet zomaar stop zetten- het speelt zich af in een speciale ruimte- er zijn ook onbekende mensen bij die ernaar kijken- er zijn meestal speciale voorzieningen nodig (bijvoorbeeld licht en geluid)- je zit niet altijd op de eerste rang- lopen, praten, eten en schuifelen stoort de voorstelling, de artiest(en) en de andere aanwezige toeschouwers- na een voorstelling klapt de kijker om de artiest(en) te bedanken; hoe mooier de voorstelling des te langer duurt het applaus	<ul style="list-style-type: none">- het televisieprogramma is al af als je ernaar kijkt- je kunt het geluid harder of zachter zetten- je kunt de televisie uitzetten wanneer je wilt- het speelt zich af in de huis- of slaapkamer- er zijn alleen bekende mensen bij die meekijken- er zijn geen speciale voorzieningen nodig- je zit net zo dichtbij als je zelf wilt- je kunt lopen, snoepen of praten zonder het televisieprogramma te storen, alleen de mensen die ook kijken hebben er misschien last van- na een televisieprogramma geef je geen applaus, want de programmamakers horen of zien je toch niet

6.2. Zelf vertellen en spelen

Hieronder volgen enkele suggesties waarmee u de leerling kunt laten ervaren hoe het is om een gebeurtenis of een verhaal met eigen woorden te vertellen of te spelen. Ze zullen hierbij merken hoe belangrijk concentratie en verbeelding zijn! De leerlingen kunnen in groepjes of in een centrale setting aan elkaar vertellen.

- Laat de leerlingen vertellen wat ze in het eerste half uur nadat ze zijn opgestaan hebben gedaan.
- De leerlingen bekijken hun schoenen. Laat hen vertellen waar deze schoenen in hun korte of lange (schoenen)leven zoal zijn geweest.
- De leerlingen bekijken hun handen. Laat hen vertellen wat hun handen die dag hebben meegemaakt.
- Lees een (kort) verhaal voor. De leerlingen maken een duidelijke, grote tekening van een belangrijk moment uit het verhaal. Laat enkele leerlingen bij die tekening met eigen woorden vertellen wat er te zien is en wat er op dat moment in het verhaal gebeurt.
- Laat de leerlingen een eigen toneelstukje spelen over een bepaalde situatie of gebeurtenis.

6.3. Theatervoorbereiding

Om de kinderen voor te bereiden op de voorstelling en ze nieuwsgierig te maken naar theater, kunt u in een kringgesprek de volgende vragen aan de orde stellen.

- Wie is er wel eens naar een voorstelling geweest?
- Waar vond die voorstelling plaats? Op school? In de schouwburg? In de openlucht?
- Hoe was dat? Wat kun je erover vertellen?
- Is het anders dan televisie of de bioscoop? Hoe dan?
- Droegen de acteurs kostuums? Waarom doen ze dat?
- Wat is een decor? Is er altijd een decor?

Vertel zelf iets over een voorstelling die u ooit gezien hebt. Denk ook aan concerten, straattheater, musicals, poppenkast, etc.

Praat met de kinderen over de theateretiquette.

- Hoe luister en kijk je naar een voorstelling?
- Wat zijn de spelregels?

In het volgende hoofdstuk wordt hier meer over verteld.

7. Theatergedrag tijdens de voorstelling

Maak de kinderen er op attent dat het theatergezelschap het erg op prijs stelt wanneer het publiek zich aan bepaalde gedragscodes houdt. Maak hierover goede afspraken met de kinderen. Denk er zelf aan dat u op een strategische plaats gaat zitten en leerlingen die iets meer aandacht nodig hebben bij u in de buurt houdt. Schakel zo nodig een ouder in.

- Zorg dat iedereen voor aanvang van de voorstelling naar de wc is geweest. Tijdens de voorstelling wordt er namelijk niet meer heen en weer gelopen. Dat leidt de spelers en de andere kinderen af. Noodgevallen daargelaten natuurlijk.
- Het publiek moet tijdens de voorstelling zo weinig mogelijk 'aanwezig' zijn. Dus je moet niet kletsen met elkaar, of bijvoorbeeld aan elkaars haar frunniken of het klittenband van je schoenen open en dicht doen enz. Artiesten zien niet graag een voorstelling in het publiek!
- Er mag natuurlijk wel gereageerd worden op de voorstelling als iets je erg raakt. Het verhaal kan je ontroeren, het kan spannend zijn of heel erg grappig. Al deze emoties mag je beleven en laten zien. Artiesten vinden het fijn als ze zien dat hun spel het publiek pakt.
- Tijdens de voorstelling moeten alle mobiele telefoons uitgeschakeld zijn.
- Omdat boterhamzakjes, snoeppapiertjes of ander verpakkingsmateriaal altijd veel lawaai maken, mag er tijdens de voorstelling niet worden gegeten of gedronken.
- Wanneer u voor de voorstelling naar een andere locatie gaat, zorgt u dat u op tijd aanwezig bent en brengt u vooraf de jassen naar een daarvoor aangewezen plek, meestal buiten de voorstellingsruimte.
- Vertel de groep dat ze misschien nog even moeten wachten op kinderen van andere scholen of omdat het theatergezelschap nog niet helemaal klaar is met de voorbereiding van hun voorstelling.
- Vertel hoe lang de voorstelling zal duren en wat ze daarna zullen gaan doen of waar ze moeten verzamelen.

8. Activiteiten na de voorstelling

Naast de hieronder genoemde activiteiten zijn sommige suggesties uit hoofdstuk 5.1 *Zelf vertellen en spelen* ook geschikt om na afloop uit te werken.

8.1. Praten over de voorstelling

Kinderen zullen de voorstelling verlaten met bepaalde beelden, emoties en indrukken. Het is raadzaam deze ervaringen met de groep te delen en zo de kinderen zich bewust te laten worden van wat ze precies hebben gezien en beleefd. U kunt in bijvoorbeeld een kringgesprek de volgende vragen aan de orde stellen.

- Hoe vond je de voorstelling?
- Wat was het mooist? Wat was niet leuk?
- Zou je de voorstelling aan een vriendje aanraden? Waarom?
- Wat voor soort voorstelling was het? Poppenspel? Toneel? Muziek(theater)? Verteltheater? Of een combinatie?
- Wat is je opgevallen aan het decor? De kostuums? En de spelers?
- Wat was de titel van de voorstelling? Waar ging de voorstelling over?
- Zou je een andere titel kunnen bedenken?
- Waar speelde de voorstelling zich af? en in welke tijd?
- Over wie ging de voorstelling? Was er een hoofdrolspeler?
- Was er een hoofdthema? Welk?
- Wat zijn jouw ervaringen of gevoelens met/bij dit thema?
- Welke gebeurtenis vond je heel spannend? Grappig? Raar? Verdrietig?
- Zijn er dingen gebeurd of gezegd die je niet hebt begrepen? Is het je later toch nog duidelijk geworden? Hoe dan?
- Heb je door het verhaal nieuwe woorden leren kennen? Welke? Wat is de betekenis ervan?
- Heeft het verhaal of de muziek bepaalde beelden in je hoofd doen ontstaan? Hoe zien die eruit?
- Heb je veel steun gehad aan de muziek bij het begrijpen van het verhaal? En bij het vormen van de beelden?
- Vond je de muziek goed passen bij de sfeer van het verhaal?

8.2. Spelen met taal

Behalve het napraten over de voorstelling en de thema's kunt u de kinderen ook op een speelse manier met taal rondom de voorstelling laten werken. Hieronder worden enkele suggesties gegeven die u naar eigen inzicht kunt toepassen en waar nodig kunt aanpassen.

8.2.1. Verbeelding

Kies een woord dat als eerste bij je op komt als je terugdenkt aan de voorstelling of een woord uit de voorstelling dat jou het meest is bijgebleven (vogel – jager – marmer – dorpsgek).

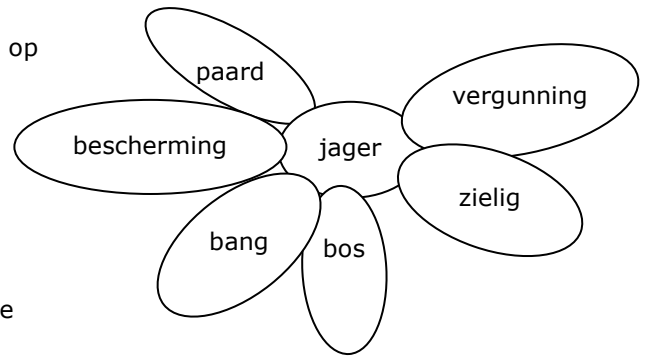
Sluit je ogen en stel je dit woord/ding/persoon in gedachten voor zoals het je uit de voorstelling is bijgebleven. Schrijf daarna in ongeveer 10 zinnen op wat je voor je ziet en/of wat je voelt als je hieraan denkt (je hoeft dus niet een gebeurtenis uit de voorstelling na te vertellen).

8.2.2. Associaties

Neem hetzelfde woord uit 8.3.1. en schrijf dit midden op een vel papier in een cirkel. Teken (niet te kleine!) bloemblaadjes om deze cirkel.

Verzin zoveel mogelijk nieuwe woorden die volgens jou met dat middelste woord te maken hebben. In ieder bloemblaadje schrijf je één woord en je mag je woordenbloem zo groot maken als je wilt. De nieuwe woorden hoeven niets met de voorstelling te maken te hebben, dus je kunt echt aan alles denken.

Als je wilt mag je aan de klas je woordenbloem laten zien en uitleggen waarom jij vindt dat al deze woorden bij het door jou gekozen woord horen.

8.2.3. Poëzie

Neem hetzelfde woord uit 8.3.1. en schrijf een gedicht waar dit woord in voor komt. Je kunt kiezen voor een elfje of een haiku, maar natuurlijk is elke andere (vrije) dichtvorm mogelijk.

Elfje

Een elfje is een eenvoudig gedicht met een vaste vorm. Het bestaat uit 11 woorden die verdeeld zijn over 5 regels. Rijm is geen vereiste, elke regel is het antwoord op een vraag, de vragen kunnen variëren.

- De eerste regel heeft één woord, het woord roept een bepaalde sfeer op.
- De tweede regel heeft twee woorden, bijv. een zelfstandig naamwoord en een bijvoeglijk naamwoord. Het ene woord zegt iets over het andere. (WAT)
- De derde regel heeft drie woorden en geeft een mogelijkheid aan. (WAAR)
- De vierde regel heeft vier woorden. Er wordt een conclusie getrokken. Dit kan met een gevoel, een indruk, een beeld etc. te maken hebben. (HOE)
- De vijfde regel heeft weer één woord en bevat een samenvatting van het geheel. Dat laatste woord moet het liefst een verrassing zijn, een climax of een anticlimax.

*Rood
De zak
Groot en vol
Met alleen maar chips
Onweerstaanbaar*

Haiku

De haiku is een Japanse versvorm die honderden jaren oud is. De haiku bestaat uit drie regels van respectievelijk 5-7-5 lettergrepen. De haiku focust op de natuur, de mens en zijn rituelen en is omschreven als 'het maximum samenballen van observaties met een minimum aan woorden'. Een haiku is eigenlijk een juwelenkistje voor dagdromers!

*Ach oude vijver
Een kikkertje springt er in
Geluid van water*

8.2.4. Herschrijven

Kies drie willekeurige woord die bij je op komen als je terugdenkt aan de voorstelling of woorden uit de voorstelling dat jou het meest zijn bijgebleven (veer – prinses – haas – sokkel - zwijgen). Schrijf in ongeveer 15 minuten een nieuw verhaal/sprookje rondom deze drie woorden. Je hebt vast al wel een hoofdpersoon of een slechterik en iets waarmee een avontuur kan plaatsvinden. Ben je tevreden? Lees je verhaal dan voor aan de klas!

8.2.5. Taalfantasie

De leerkracht schrijft drie zinnen op een vel papier (niet op het bord!) die op beeldende wijze iets uit de voorstelling beschrijven, bijvoorbeeld:

De stoere jonge jager liep zonder omkijken het donkere bos is. Hij redde twaalf prinsessen en prinses door hun onsterfelijke meester te overmeesteren. Zonder de hulp van de krachtige vuurvogel en de zwijgzame dieren was dat de jager nooit gelukt.

De eerste leerling schrijft deze tekst over waarbij hij één woord mag veranderen of toevoegen en geeft de nieuwe tekst door aan een volgende leerling. Deze doet hetzelfde. Als iedereen aan de beurt is geweest, wordt de uiteindelijke tekst vergeleken met het origineel.

Wat is er allemaal veranderd? Hoe verhoudt het resultaat zich tot het origineel?

Wat zegt dit over hoe een verhaal een eigen leven kan gaan leiden als het vaak wordt doorverteld?

Hoe fantasieerijk zijn de kinderen als ze los van de context woorden mogen veranderen?

8.2.6. Taalexpressie

De kinderen kunnen al (bijna) alle woorden lezen en weten meestal wel wat ze betekenen, maar kunnen ze ook echt laten zien wat de woorden betekenen? Weten en zien ze het verschil tussen stoer en nonchalant? En op hoeveel manieren kun je eigenlijk wel niet een gebeurtenis omschrijven én uitbeelden? Hieronder staat eenzelfde gebeurtenis op vijf verschillende manieren beschreven. Laat elke 'manier' door een leerling uitbeelden en laat de klas raden wat hij doet.

1. Joost loopt *verlegen* naar het bureau en legt *voorzichtig* het proefwerk op de stapel.
2. Joost loopt *sloffend* naar het bureau en legt *nonchalant* het proefwerk op de stapel.
3. Joost loopt *angstig* naar het bureau en legt *verdrietig* het proefwerk op de stapel.
4. Joost loopt *stoer* naar het bureau en legt *zelfverzekerd* het proefwerk op de stapel.
5. Joost loopt *snel* naar het bureau en legt *kwaad* het proefwerk op de stapel.

Het idee is nu waarschijnlijk wel duidelijk. Kan iemand het op nog een andere manier uitbeelden? Welke emoties kent en herkent de klas eigenlijk? Kun je nog andere situaties bedenken die je op verschillende manieren kunt beschrijven (en uitbeelden)?

9. Literatuurlijst

Kerntitels Kinderboekenweek 2006 – Middenbouw

- Ik ben aap / Nanda Roep
- Elke dagierendag / Paul Biegel
- De zingende zaagvis / Bette Westera
- Rundreis om de wereld / Bibi Dumon Tak
- Dierentuin / Hans Post
- Cheffie bijt door / Kaat Vrancken

Russische sprookjes

- De boom die door het dak groeide / Thomas Berger
- Iwan en het wonderpaard / Helen Cooper
- Baba Jaga en het kleine meisje : een Russisch volksverhaal / Katya Arnold
- Amaryllis vertelt De vuurvogel : een Russisch volksprookje / Amaryllis
- De verdwenen moeder : Russische sprookjes en volksverhalen / Annemieke Maalderink
- Russische volksprookjes / Afanasjew
- Russische sprookjes : sprookjes uit de wereldliteratuur / C. Siebelink

Muzikale (Russische) vertellingen

- Peter en de Wolf / Sergei Prokofiev ; verteld door Paul de Leeuw
- Baba Jaga : een opera voor kinderen / [uitgevoerd door] Theater Vandenbulck
- Het zwanenmeer / Tsjaikovski ; verteld door Carice van Houten
- De notenkraker / Tsjaikovski ; verteld door Jenny Arean
- Olek schoot een beer en kwam met een veer op zijn muts weer thuis / De Vuurvogel in de muzikale versie van Bart Moeyaert
- Pikkuhenki / Toon Tellegen & Marit Törnqvist

- De geschiedenis van de soldaat (L'histoire du soldat)/ Igor Stravinsky
- L'histoire de Babar / Francis Poulenc ; verteld door Lex Goudsmit
- Luna van de Boom : Berona, Slowaaks sprookje / anders verteld door Bart Moeyaert
- De Schepping / door Bart Moeyaert ; met muziek van Joseph Haydn
- Verschillende kinderoopera's / Frank Groothof

Balletmuziek

- L'oiseau de feu (de vuurvogel) / Igor Stravinsky

9.1. Bronnen

Bij het samenstellen van deze lesbrief is gebruik gemaakt van:

- Lesbrief bij De Sterrenruiter van Jos van Amsterdam
- Russische sprookjes : sprookjes uit de wereldliteratuur / C. Siebelink